

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Борис Попиванов, Катедра Политология, Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

за дисертационния труд на Таня Георгиева Глухчева на тема *Участието на жените в политиката и възходът на националпопулизма в европейските демокрации (1989 – 2019 г.)*

Представеният за докторска защита дисертационен труд се състои от 175 стандартни страници и е структуриран в увод, четири основни глави, заключение и библиография. Отговаря на формалните изисквания съгласно закона. Трудът има ясно формулирани цели и задачи и логична обща структура, произтичаща от тях. Езикът е академичен и точен. Изводите са добре обосновани. Използваните източници са релевантни на темата.

Таня Глухчева се е насочила към тема, която се отличава едновременно с актуалност, значимост и нестандартност. Актуалност – защото са изследвани динамични политически процеси през последните 30 години, със забележим акцент върху последните 10 от тези 30 години. Значимост – защото е интерпретирано политическо пространство, чието влияние върху съвременния дневен ред на Европа непрекъснато се увеличава. Нестандартност – защото е обърнато внимание върху феномените на женско лидерство в партии, най-често асоциирани с мъже. Четирите хипотези, от които изследването стартира, също не са самоочевидни. Дали харизматичният авторитет в крайнодесните популистки партии е основен лидерски фактор не само за мъжете, но и за жените? По-малко авторитарен ли е лидерският стил на жените в тези партии? Изборът на жени за лидери на тези партии свързан ли е непременно с кризисни периоди за самите партии? Променят ли идеологията и реториката на партиите си лидерите жени, или по-скоро съдействат за разширяване на подкрепата и за търсене на пътища към политическото управление? Отговорите на всеки от четирите въпроса са убедително и внимателно представени в хода на дисертационното изследване. Методите на анализ на отделен случай и на качествен сравнителен анализ са

уместно подбрани, за да се проверят хипотезите. Контекстуалният анализ и биографичният анализ действително изпълняват важна спомагателна роля за разкриване на своеобразието на участието на жените лидери в политическия процес. И не на последно място, подборът на случаи е силен и напълно защитим. Пия Кеярсгор (Датска народна партия) и Сив Йенсен (Норвежка партия на прогреса), Марин Льо Пен (Национален фронт (сбор)), Джорджа Мелони („Италиански братя“), Фрауке Петри и Алис Вайдел („Алтернатива за Германия“) безспорно са фигурите, картографиращи женското лидерство в разглежданото политическо пространство.

Накратко ще представя своя прочит на най-съществените постижения на дисертационния труд.

- Възприета е хронологичната класификация на популизма на вълни, между които именно характеристиките на четвъртата вълна благоприятстват утвърждаването на женско лидерство.
- Избрана е Веберовата типология на политическо господство, в чиито рамки харизматичният авторитет може успешно да се интерпретира като централен фактор за осмисляне на лидерството в радикалноресни партии.
- Адаптирана е типологията на лидерски стилове като авторитарни, либерални и демократични, позволяваща съпоставителен анализ между лидерите мъже и лидерите жени в радикалноресни партии.
- Ориентацията към ситуационния модел на Фийдлър създава подходящи предпоставки за доказване на хипотезата за кризисния фактор в появата на женско лидерство.
- Разкрита е връзката между семейна среда и политическа социализация на жените лидери, от една страна, и политически профил на съответните партии под тяхно ръководство, от друга.
- Качественият сравнителен анализ на жените лидери установява политически сходства между тях, които на пръв поглед може да изглеждат неочаквани, но които обосновават с допълнителни аргументи възгледа за все по-голяма консолидация на дяснопопулисткото пространство в Европа.

Заедно с несъмнените достойнства на дисертационния труд могат да се посочат и някои отчетливи слабости. По-долу резюмирам основните сред тях.

- Структурата на дисертацията е крайно асиметрична. Първите три глави сумарно имат обем, приблизително равен на четвъртата глава, в която е представено същинското изследване. Би могло да се помисли за окрупняване на теоретично-методологичните части. Също така, някои раздели от четвърта глава въвеждат нови теоретични и концептуални моменти, чието място би следвало да бъде по-рано в текста (например въведението към четвърта глава и раздела за джендър-концепциите).
- Внушителният корпус от литературни източници не е осмислен в достатъчна степен. В много случаи се създава впечатление за обикновено изреждане на автори и твърдения без амбиция за структуриране и градиране по значение. В този смисъл определени части от главите за популизма и за лидерството нямат пряка връзка с темата на дисертацията. Например, дискусията за предполагаемата приемственост между фашизма и радикалната десница е важна, но не кореспондира с конкретното изследване на жените лидери.
- Наблюдава се концептуална непоследователност в описанието на изследваното явление. В хода на дисертацията се говори за крайнодесни популистки партии, докато изводите в заключението се отнасят до радикалнодесните. Необходимо е по-ясно разграничение между онези форми на десния популизъм, които в англоезичната литература обикновено се обозначават като *radical right*, *far right* и *extreme right*. Смятам, че дисертацията би спечелила много от допълнителен акцент върху идеята за *Männerparteien*, относително кратко развита в текста, защото именно контрастът между тази идея и женското лидерство подчертава централния научен принос на авторката.
- Представянето на партиите в споменатото политическо пространство е хаотично и неясно. Изредени са няколко партии, а след това са формулирани изводи за други. Остава впечатлението, че според авторката френското *Nouvelle Droite* е партия, както и *Alt-Right*. Положени са известни усилия наблюдаваните явления да бъдат класифицирани в категориите на

прототипни, архетипни, представителни и девиантни случаи, но тези усилия в крайна сметка не довеждат до ясен резултат. Последното личи особено ясно в анализа на френския Национален сбор. Една класификация става нефункционална, когато даден случай може да попадне едновременно в няколко от категориите на тази класификация.

- Забелязва се небрежност в изложението. Има редица фактологични грешки. Едни и същи явления са назовавани по различен начин (например, полската партия фигурира ту като *Право и справедливост*, ту като *Закон и справедливост*; а френската партия – ту като *Народен сбор*, ту като *Национален сбор*). Погрешни са някои транслитерации на хора и географски реалии. Забелязват се и анахронизми (например Гюстав льо Бон е представен като автор, който анализира популизма). Дисертацията би спечелила от внимателен редакционен прочит.

Независимо от критичните ми бележки, съм на мнение, че дисертационният труд изпълнява ясно и убедително формулираните задачи и достига до оригинални и важни за развитието на избраното академично поле заключения. Авторефератът коректно възпроизвежда основните аспекти на текста, макар и с прекалено детайлно придържане към буквата на дисертационния труд. Приемам справката за авторските приноси за точна. Публикациите по темата на дисертацията отговарят на необходимите изисквания и показват, че изследванията на авторката са получили публичност сред научната и експертната общност.

В заключение, ще гласувам ЗА присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.3. Политически науки (Сравнителна политология) на Таня Георгиева Глухчева.

23.03.2025 г.

Изготвил становището:

/доц д-р Борис Попиванов/